

Міністерство освіти і науки України
Запорізька державна інженерна академія

КОРНУТА ОЛЕНА ЮРІЇВНА

УДК 519.8

**МОДЕЛЮВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА МАЛИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ**

Спеціальність 8.03050201 «Економічна кібернетика»

АВТОРЕФЕРАТ

наукової роботи на здобуття кваліфікації магістра

Запоріжжя
2016

Робота виконана на кафедрі інформаційних технологій та економічної безпеки бізнесу у Запорізькій державній інженерній академії Міністерства освіти і науки України (м. Запоріжжя).

Науковий керівник : доктор економічних наук,
Ткач Вікторія Олександрівна,
Запорізька державна інженерна академія
професор кафедри економічної кібернетики

Рецензент: директор «ТПП Универсал-ЮГ»
Кондратьєва О.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Успіх ринкових перетворень великою мірою визначається тим, як вдасться реалізувати потенціал малого підприємництва, цього динамічного і мобільного сектора національної економіки. Зміна якісних характеристик соціально-економічного середовища підприємницької діяльності, стимулювання інноваційного характеру перспективних напрямів її розвитку вимагають переосмислення ролі малого підприємництва (МП). Треба уточнити вихідні поняття теорії МП, критерії віднесення тих чи інших утворень до малого підприємницького сектора. Нечіткість визначення категоріального апарату, в свою чергу, породжує розмитість і низьку продуктивність численних загальнодержавних і регіональних програм сприяння розвитку МП. Це послаблює вплив малих підприємств на перебіг трансформаційних процесів, а також на вирішення актуальних завдань розвитку економіки і зростання добробуту населення.

Вагомий внесок у дослідження феномену підприємництва зробили в минулому видатні зарубіжні та вітчизняні економісти: Р. Кантильйон, А. Сміт, Д. Рікардо, Ж. Б. Сей, С. Сісмонді, А. Маршал, Й. Шумпетер, Ф. Гайск, М. Туган-Барановський.

Однак на сьогодні є маловивченою проблема ефективності державної підтримки МП, що значною мірою зумовлено відсутністю ґрунтовних наукових досліджень сутності соціально-економічної підтримки підприємництва та ефективності її в цілому. Між тим, значний доробок у вивчення цих питань внесли публікації З. Варналія, Л. Воротиної, Л. Дмитриченко, М. Козоріз, В. Колота, В. Кредісова, М. Крупки, О. Кузьміна, О. Людкевич, І. Михасюка, С. Покропивниго, С. Реверчука та ін.

Подальший розвиток ефективності підтримки МП в Україні вимагає дослідження її економічної сутності, класифікаційних ознак та функцій, показників рівня ефективності цієї підтримки. Однак ще досі немає спеціальних монографічних праць з цього питання, чимало теоретичних та практичних аспектів не з'ясовано. Передусім, це стосується форм і методів підтримки МП, особливостей підтримки малих підприємств у різних господарських системах. Актуальним є вивчення стану і напрямів підтримки розвитку малих підприємств в Україні та фінансових методів державної підтримки, їх ефективності. Ще недостатньо проаналізовано формування ефективної інфраструктури державної підтримки МП в Україні, не розроблено методики оцінки рівня ефективності державної підтримки МП. Актуальність і недостатня наукова розробленість проблеми ефективності державної підтримки МП в Україні визначили вибір теми дослідження, його мету й завдання.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є науково-теоретичне обґрунтування та розроблення практично-методичних положень і рекомендацій щодо державної підтримки малого підприємництва та оцінки її ефективності в економіці України.

Відповідно до поставленої мети визначено конкретні **завдання дослідження:**

- з'ясувати місце МП в економіці країни та необхідність його підтримки;
- виділити форми і види підтримки МП;

- з'ясувати особливості підтримки МП у різних господарських системах;
- визначити стан та напрями державної підтримки розвитку малих підприємств в Україні;
- проаналізувати фінансові методи державної підтримки малих підприємств в Україні та їх ефективність;
- дослідити ефективність інфраструктури у наданні ефективної державної підтримки МП в Україні
- розробити методiku оцінки ефективності підтримки, у тому числі державної, малих підприємств;
- розкрити перспективні напрями підвищення ефективної державної підтримки МП у контексті зарубіжного досвіду та його адаптації в Україні;

Об'єктом дослідження є процеси та механізми державної підтримки малого підприємництва в Україні.

Предметом дослідження є особливості та ефективність підтримки малого підприємництва в умовах національної господарської системи.

Мета, завдання й особливості роботи з інформаційною базою визначили основні **методи дослідження** – наукової абстракції та групування (при дослідженні класифікаційних ознак видів, форм та методів державної підтримки МП), історичний (при з'ясуванні функцій МП представниками різних економічних шкіл), порівняння (при вивченні світового досвіду підтримки МП), індукції та дедукції (при вивченні особливостей державної підтримки МП у різних економічних системах), аналізу та синтезу (при розгляді інфраструктури державної підтримки МП в Україні), математичні методи (при розробленні методики та показників оцінки рівня ефективності державної підтримки МП).

Наукова новизна результатів дослідження полягає, передусім, у поглибленні теоретичних основ ефективності державної підтримки розвитку малого підприємництва в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і результати магістерської роботи доповідалися і обговорювалися на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми регіонального розвитку України», м. Херсон, Приватний університет бізнесу і права.

Структура та обсяг роботи.

Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 114 сторінках машинописного тексту. Робота містить 7 таблиці, 7 рисунків. Список використаних джерел налічує 75 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломі, визначено мету, конкретизовано об'єкт, предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення та апробацію одержаних результатів.

У першому розділі „**Теоретичні основи дослідження підтримки розвитку малого підприємництва**”, який містить три підрозділи, розглянуто сутність фундаментальних понять „підприємець” та „малого підприємництва”, проаналізовано погляди учених-економістів основних наукових шкіл на проблему функцій МП, з’ясовано необхідність, мету та завдання державної підтримки розвитку МП, переваги та недоліки зовнішньої та внутрішньої підтримки розвитку МП, узагальнено види і форми державної та недержавної підтримки МП, досліджено особливості підтримки МП у різних економічних системах.

У першому підрозділі дисертаційної роботи подано наукове тлумачення понять „підприємець”, „мале підприємництво”. На думку автора, *підприємець* – це такий суб’єкт господарювання, який раціонально об’єднує фактори виробництва, організовує виробництво і управляє ним, поєднує й комбінує процес відтворення в цілому або будь-яку його стадію на ініціативній, інноваційній, ринковій основі під повну економічну відповідальність, що дає можливість отримати додатковий дохід у процесі реалізації продукції чи послуг. Визначення якісних і кількісних критеріїв малого підприємництва дало змогу охарактеризувати *мале підприємництво* як добровільну, ризиковану діяльність осіб, зареєстрованих згідно з чинним законодавством, суб’єктами МП задля реалізації своїх інтелектуальних, ресурсних, моральних можливостей для задоволення потреб суспільства шляхом отримання прибутку від продажу товарів, виконання робіт, надання послуг. До важливих *якісних критеріїв* МП автор відносить такі: орієнтація на ринок при виробництві товарів, робіт, послуг; обмежені ресурси та пріоритетне використання нецентралізованих джерел фінансування; висока організаційно-функціональна гнучкість та мобільність підприємств; простота організації, можливість швидкої перебудови діяльності; не систематичність менеджменту; функції власності та управління нероздільні; робота на обмежених ринках; вразливість до несприятливих змін. До головних *кількісних критеріїв* МП належать такі: кількість зайнятих осіб на підприємстві; обсяг річного валового доходу; обсяг основного капіталу; величина балансового прибутку; обсяги інвестицій; обсяги розміщення активів. Досліджено еволюцію поглядів представників різних економічних шкіл на питання функцій малого підприємництва, у зв’язку з цим виокремлено функцію МП – реалізація здібностей людини (рис.1.), а також з’ясовано переваги та недоліки зовнішньої та внутрішньої підтримки розвитку МП, які є суперечливими в межах єдиної системної сутності, що свідчить про домінування переваг, а тому є підставою для економічної доцільності розширення масштабів такої діяльності.

У ході дисертаційного дослідження доведено, що *необхідність державної підтримки* МП полягає у вразливості МП до ринкових перетворень незважаючи на вагому роль МП в економіці та суспільстві. *Мета державної підтримки* розвитку МП полягає у створенні сприятливих та надійних економічних, адміністративних та інституційних умов для його розвитку, становленні як провідної сили у подоланні негативних процесів економіки країни, підтримці вітчизняних виробників, формуванні умов для забезпечення зайнятості населення України, створенні нових робочих місць.

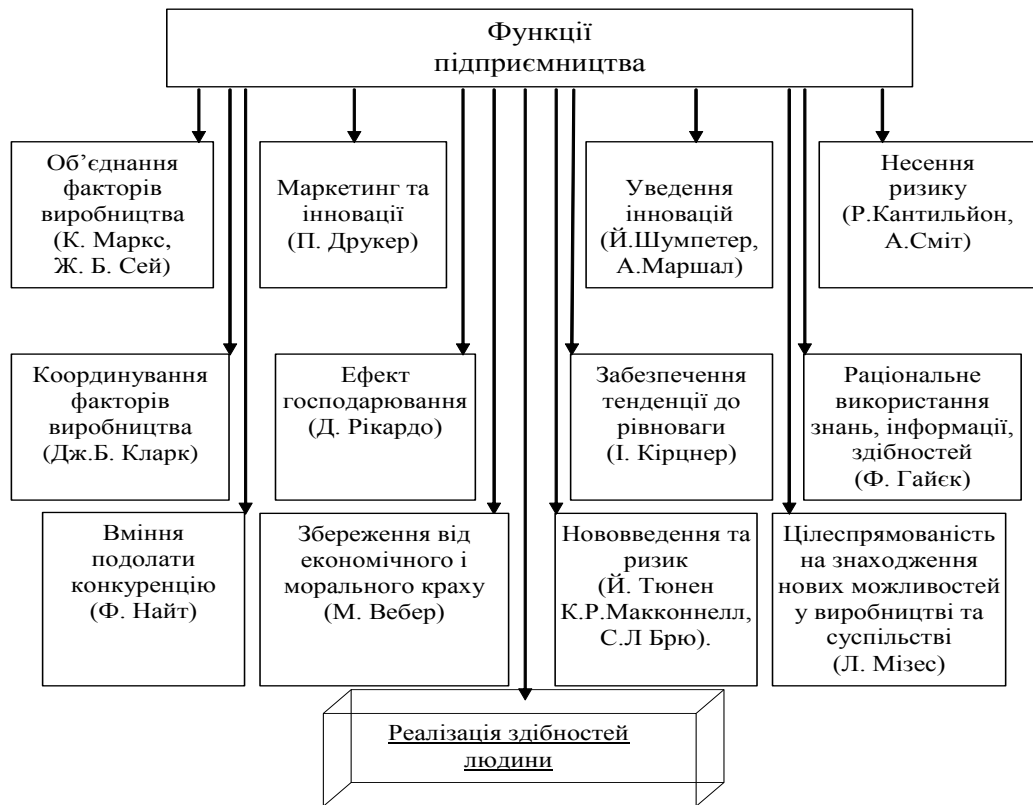

Рис. 1. Функції підприємництва в концепціях видатних економістів

Завданнями державної підтримки розвитку МП мають стати: упорядкування та вдосконалення законодавчо-нормативної бази, що регламентує діяльність малого підприємництва, зміцнення фінансово-кредитного забезпечення розвитку малого підприємництва, формування мережі регіональних фондів підтримки підприємництва та кредитно-гарантійних установ, удосконалення податкової політики щодо малого підприємництва, зокрема, розбудова ефективної інфраструктури підтримки підприємництва, яка забезпечуватиме інформаційні, консультативні, науково-технологічні та навчальні послуги для малих підприємств, поглиблення інноваційної спрямованості розвитку підприємництва, запровадження ефективних механізмів правової, фінансової, організаційної, кадрової та освітньої підтримки перспективних інноваційних проектів у сфері малого бізнесу, запровадження системи організаційно-освітніх заходів, спрямованих на підвищення фахового рівня знань, забезпечення надійної захищеності державою малих підприємств від кримінального рекету та бюрократичного тиску, забезпечення комплексності регіональної політики стосовно розвитку малого підприємництва шляхом запровадження регіональних програм сприяння його розвитку.

У другому підрозділі дипломі з'ясовано форми і види державної підтримки МП. В ході дослідження видів державного і недержавного сприяння розвитку МП запропоновано поділ їх на складові у вигляді фінансово-кредитної, інформаційно-консультаційної, законодавчо-нормативної підтримки. Під видами підтримки малого підприємництва, автор розуміє підтримку у вигляді напрямів державних чи недержавних інститутів: фінансово-кредитного, інформаційно-консультаційного та законодавчо-нормативного спрямування. Під формами підтримки малого підприємництва, автор розуміє підтримку у вигляді форми кредитування, фінансування, субсидування, консультування, страхування, навчання тощо. Так,

фінансово-кредитну державну та недержавну підтримку МП класифіковано за такими формами: цільове бюджетне фінансування, пряме та цільове субсидування, пільгове кредитування, пільгове субсидування, матеріально-технічна підтримка, гарантійне забезпечення, іпотечне кредитування, страхування, венчурне фінансування, лізинг, франчайзинг. Формами інформаційно-консультаційної державної і недержавної підтримки МП є такі: бізнес-техноінкубатори, бізнес-інкубатори, бізнес-центри, технополіси, інноваційно-технологічні центри, технопарки, бізнес-парки, промислові парки, консалтинг, освіта, аудиторські послуги. Обґрунтовано, що аудиторські послуги належать до найефективніших форм інформаційно-консультаційної підтримки МП. Законодавчо-нормативну підтримку МП класифіковано за такими формами: Закони України, Постанови Верховної Ради України, Укази Президента України, Декрети Кабінету Міністрів України.

У третьому підрозділі з'ясовано особливості підтримки МП у різних економічних системах. Встановлено, що особливостями підтримки малих підприємств у командно-адміністративній системі є: цільове кредитування промислової кооперації, яку підтримувала держава, надаючи їй певні господарські пільги; географічна переорієнтація – зосередження невеликих підприємств у тих районах, де був масовий попит на продукцію малої промисловості; “натуралізація” малих підприємств яків умовах нерозвиненості кооперативних зв'язків та низької дисципліни поставок МП прагнули до самозабезпечення господарства. МП створювалися в окремих галузях народного господарства та видах діяльності (перероблення вторинної сировини, виробництво товарів народного споживання, побутове обслуговування, роздрібна торгівля, харчова промисловість та інше); співпраця малих підприємств з великими структурами і створення ними товариств взаємних гарантій з метою самофінансування діяльності.

Особливостями підтримки МП у перехідній економіці, на думку автора, є такі: збереження залишків державно-монополістичної системи економіки, яка орієнтується на підтримку великих фінансово-промислових структур у традиційних галузях економіки; розроблення законодавства, яке є правовою основою підтримки МП в умовах перехідної економіки; тісна інтеграція політики підтримки МП з іншими напрямками державної політики, а саме: приватизація економіки і її структурна перебудова; надання інформації про товари, ринки, експортно-імпортні процедури партнерів; здійснення державою заходів підтримання, передусім, загальноекономічного характеру.

Особливостями підтримки МП у ринковій економіці, є: державна підтримка МП в умовах ринкової економіки розпочалась у межах державних цільових програм підтримки МП за рахунок коштів бюджетної системи та державних цільових коштів; система підтримки МП проявляється через розвиток фінансово-кредитної інфраструктури МП, державного захисту прав підприємців; інфраструктура підтримання МП розвивається як комплекс взаємопов'язаних систем.

У другому розділі „**Стан і механізми державної підтримки розвитку малого підприємництва в Україні**” охарактеризовано стан, особливості та напрями розвитку підтримки МП в Україні, розглянуто систему методів державної підтримки МП, запропоновано методика оцінки рівня ефективності підтримки МП.

У першому підрозділі на підставі проведеного аналізу реалізації державної політики щодо створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва визначено напрями підтримки розвитку МП в Україні. Перший напрям для якого властиві істотні зміни у підприємницькому законодавстві припадає на 1991-1993 рр.; другий розпочався в квітні 1996 р., коли Кабінет Міністрів України схвалив концепцію державної політики МП; третій полягає в розробці механізмів оподаткування малих підприємств, що включає їх можливість переходу на спрощену систему оподаткування в 1999 р; четвертій напрям бере свій початок з 1998 р.; п'ятий напрям характеризується завершальним етапом на законодавчому рівні з прийняттям Закону України „Про державну підтримку МП”, та Закону України „Про національну програму сприяння розвитку МП в Україні”; шостий напрям характеризується позитивним зрушенням в напрямку фінансово-кредитної підтримки МП шляхом передбачення статті на підтримку розвитку МП в Закону України „Про держбюджет”, а також на реалізацію заходів Закону України У „Про національну програму сприяння розвитку МП”; сьомий напрям відзначається збільшенням проектів регуляторних актів, які супроводжуються обґрунтуванням доцільності втручання держави у відповідну сферу підприємницької діяльності; восьмий напрям характеризується ухваленням значної кількості нормативних актів з питання поліпшення умов розвитку вітчизняного МП.

У дипломі представлено динаміку розвитку малих підприємств (рис.2.), а також здійснено порівняльний аналіз надання підтримки МП за 2000-2006 рр. і обсяги реалізації продукції цими підприємствами (табл. 1.).

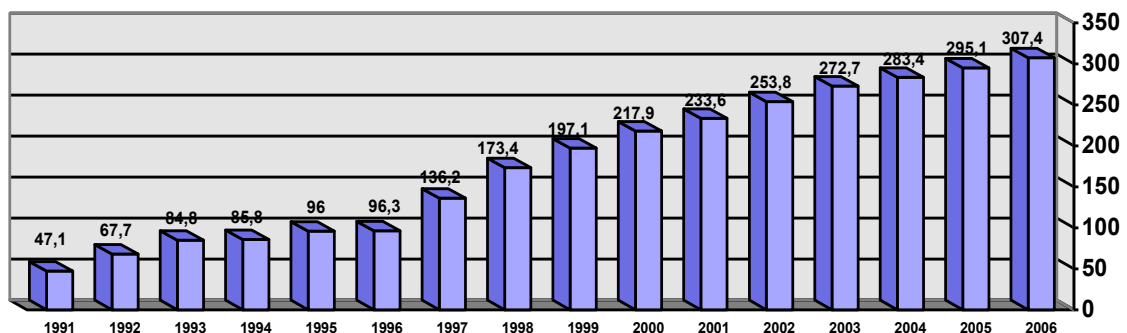

Рис. 2. Динаміка розвитку малих підприємств в Україні за 1991-2006 рр.

Так, за 1991-2006 рр. кількість малих підприємств зросла з 47,1 тис. до 307,4 тис., тобто у 6,5 разів, обсяги реалізованої продукції малими підприємствами збільшились у 2 рази, а обсяги надання державної підтримки малому підприємництву зменшились у 1,7 разів.

У другому підрозділі узагальнено та систематизовано методи державної підтримки МП: пільгове оподаткування, спрощена система оподаткування, гарантування позик, зовнішнє інвестування, розроблення інноваційної політики держави, система гарантування кредитів, мікрокредитування. Автор доходить висновку, що методи державної підтримки розвитку МП– це сукупність комплексно пріоритетних заходів і рішень, які визначають основні напрями підтримки МП з урахуванням інтересів держави та суб'єктів господарювання. Під поняттям державна підтримка МП, автор розуміє комплекс заходів спрямованих на розвиток

підприємницької діяльності, що передбачає свідоме формування державними структурами фінансових, правових, інформаційних, економічних та організаційних умов становлення і розвитку малого підприємництва.

Таблиця 1

**Показники державної підтримки розвитку МП в Україні
за 2009-2015 рр.**

Роки Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Малі підприємства (тис. од)	217,9	233,6	253,8	272,7	283,4	295,1	307,4
Обсяг реалізованої продукції малих підприємств (млн. грн)	43810,1	47165,7	49394,2	65202,1	74363,5	82936,7	90309, 0
Надання підтримки малому підприємництву відповідно держбюджетів (тис. грн)	3000	25253	2000	2000	1800	21800	1800

У третьому підрозділі досліджено сутність та критерії ефективності підтримки розвитку МП. На думку дисертанта, ефективною є така підтримка розвитку МП, яка з мінімальними витратами ресурсів призведе до максимального результату (ефекту). Тому при ефективній підтримці розвитку МП мають забезпечуватися певні пропорції між отриманими результатами та витратами. Критерії ефективності підтримки розвитку МП повинні визначати ступінь взаємодії тих цілей, які стоять перед підприємствами цієї сфери. Дано означення поняття соціально-економічної ефективності підтримки МП. На думку автора, соціально-економічна ефективність підтримки розвитку малого підприємництва – це показник, який характеризує відношення отриманого соціально-економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, що зумовили отримання цього результату. Виходячи з цього поняття, запропоновано показник ефективності державної підтримки розвитку МП, який виражається формулою:

$$\boxed{\text{Ефективність державної підтримки розвитку малого підприємництва}} = \frac{\boxed{\text{Надходження до бюджету від малих підприємств}}}{\boxed{\text{Витрати (кошти), надані державою малим підприємствам}}}$$

У третьому розділі „Шляхи підвищення ефективності державної підтримки розвитку малого підприємництва в Україні” обґрунтовано і запропоновано модель інфраструктури підтримки розвитку МП, яку поділено на такі складові: фінансово-кредитну, організаційно-інформаційну, організаційно-правову та розглянуто показники ефективності надання підтримки розвитку МП на фінансово-кредитному, інформаційно-консультативному та законодавчому рівнях. Розкрито перспективні напрями підвищення ефективної державної підтримки МП у контексті зарубіжного досвіду та його адаптації в Україні.

У першому підрозділі дипломі запропоновано моделі, фінансово-кредитної, організаційно-інформаційної та організаційно-правової інфраструктури підтримки розвитку МП.

Фінансова-кредитна інфраструктура, яка впливає на розвиток МП, на наш погляд, повинна охоплювати: фінансові установи, які здійснюють пільгове кредитування МП, гарантійні фонди, кредитні спілки, венчурні фонди і страхові компанії, а також державну підтримку (спрощена система оподаткування, надання пільг). Під фінансово-кредитною інфраструктурою підтримки малого підприємництва доцільно розуміти комплекс фінансово-кредитних установ, які займаються акумуляцією тимчасово вільних грошових ресурсів і перетворюють їх у кредити суб'єктам малого підприємництва. Складові елементи фінансово-кредитної, організаційно-інформаційної, організаційно-правової інфраструктури підтримки розвитку МП зображено на (рис. 3.).

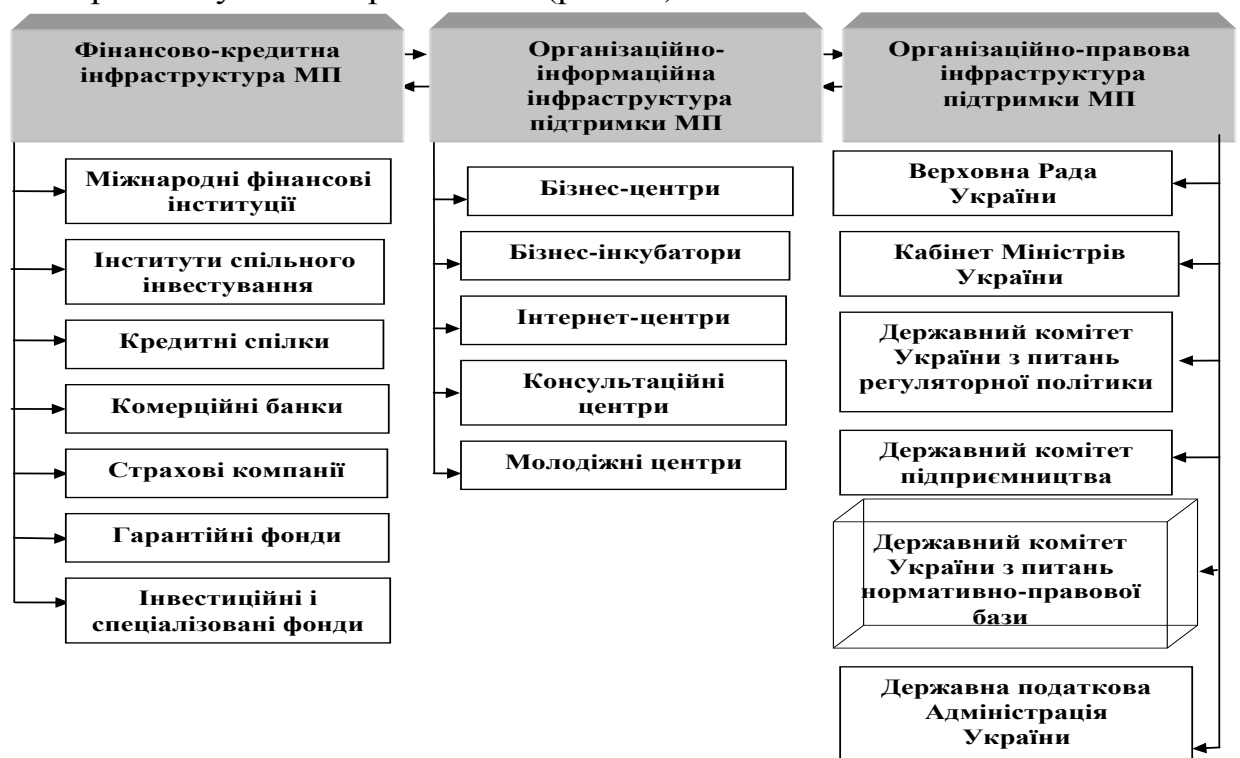

Рис. 3. Складові елементи фінансово-кредитної, організаційно-інформаційної, організаційно-правової інфраструктури підтримки розвитку МП в Україні

Досліджено, що організаційно-інформаційна інфраструктура впливає на підприємницьку діяльність через надання консультацій провідними фахівцями та різними уповноваженими інституціями для підвищення рівня знань осіб, які виявили бажання займатися підприємницькою діяльністю, або особам, які бажають поповнити свій рівень знань у зв'язку із веденням підприємницької діяльності. Визначено, що під організаційно-інформаційною інфраструктурою підтримки малого підприємництва слід розуміти сукупність наданих послуг інформаційних, консультаційних, юридичних уповноваженими на те установами, організаціями суб'єктам МП для їх успішного функціонування. Вважаємо, що найбільш цілісна організаційно-інформаційна система державної підтримки розвитку МП має містити такі елементи: безкоштовне надання малим підприємствам технічних розробок, ноу-хау, економічно-правове консультування, інформатизація МП. Метою

організаційно–інформаційної інфраструктури є підтримка суб'єктів МП на особливо ризикованому першому етапі їх становлення шляхом використання досвіду, обладнання, ділових та науково-технічних зв'язків центру.

Регулятивні норми чинного законодавства щодо становлення, розвитку та підтримки підприємницької діяльності, які формалізують організаційно-правовий інструментарій, на думку автора, не вирішують, проблеми підтримки МП. Тому, у дипломі запропоновано модель Державного комітету з питань нормативно-правової бази (рис. 3), яка мала би позитивний вплив на створення нормативно-правової бази, а відтак – на послаблення корумпованості органів державної податкової адміністрації. Під організаційно-правовою інфраструктурою підтримки МП доцільно розуміти спектр дій органів державної влади, спеціалізованих установ та організацій, органів місцевого самоврядування, наділених певною компетенцією та повноваженнями відповідно до суб'єктів малого підприємництва, які базуються на основі чинного законодавства. Запропоновано модель створення Міністерства з питань розвитку та підтримки малого підприємництва, з огляду на досвід зарубіжних країн. Створення такої потужної структури, безперечно, дало б можливість пильніше контролювати використання коштів на підтримку МП як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

У другому підрозділі запропоновано методику визначення показників ефективності підтримки МП на фінансово-кредитному, законодавчому, інформаційно-консультаційному рівнях. Для розроблення методики оцінки рівня ефективності підтримки МП використано концепційний підхід, який представлено на (рис. 4.).

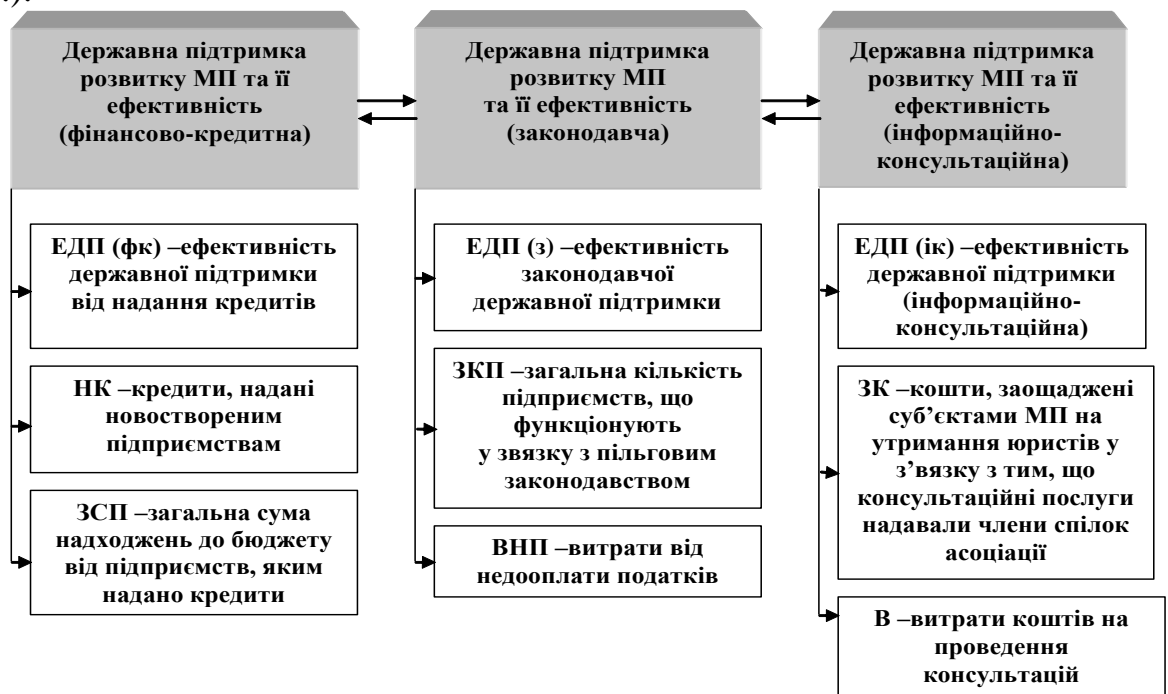

Рис. 4. Складники оцінки рівня ефективності підтримки розвитку малого підприємництва

Досліджено, що найважливішими показниками, які мають використовуватися для аналізу оцінки рівня ефективності підтримки розвитку МП, є такі: рівень ефективності фінансово-кредитної підтримки, рівень ефективності інформаційно-консультаційної підтримки і рівень ефективності законодавчої підтримки.

Показник ефективності підтримки розвитку МП від надання кредитів можна обчислити за формулою:

$$ЕДП(фк) = НК / ЗСП.$$

Показник ефективності підтримки МП на законодавчому рівні (малі підприємства, які згідно із законодавством користуються пільгами та застосовують спрощену систему оподаткування), визначається за формулою:

$$ЕДП(з) = ЗКП / ВВП.$$

Показник ефективності надання підтримки МП на консультаційному рівні обчислюється за формулою:

$$ЕДП(к) = ЗК / В.$$

Запропоновані показники дають можливість обчислити ефективність підтримки розвитку МП на фінансово-кредитному, законодавчому та інформаційно-консультаційному рівнях.

У третьому підрозділі на підставі узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду з питань підтримки підприємницької діяльності обґрунтовано пропозиції щодо вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням сприятливих умов для розвитку МП в Україні. В сучасних умовах державна політика сприяння розвитку МП повинна формуватися на компромісних засадах, виходячи з інтересів споживачів і виробників, держави, регіонів і підприємців-інвесторів. Україна має формувати власну систему заходів підтримки розвитку суб'єктів МП з урахуванням міжнародної практики та власних традицій. Запропоновано для захисту суб'єктів МП запровадити автоматичне оновлення змін нормативно-правової бази через систему Інтернет в 1 с Бухгалтерію. Комплексна, науково-обґрунтована система державної підтримки МП спроможна на думку автора, вимістити об'єктивні проблеми розвитку малого підприємництва і перетворити його в рівноправний і повноцінний сектор вітчизняної економіки.

ВИСНОВКИ

У дипломі наведено теоретичне узагальнення і подано практичні рекомендації для розв'язання наукової проблеми щодо підвищення ефективності державної підтримки розвитку МП в Україні. Результати дослідження основних аспектів функціонування МП в умовах трансформаційної економіки України дозволили сформулювати низку висновків концептуально-теоретичного та науково-практичного характеру, що відображають вирішення основних завдань роботи відповідно до поставленої мети.

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки та пропозиції:

1. Мале підприємництво – це добровільна, ризикована діяльність осіб, зареєстрованих згідно з чинним законодавством суб'єктами МП задля реалізації своїх інтелектуальних, ресурсних, моральних можливостей для задоволення потреб суспільства, шляхом отримання прибутку від продажу товарів, виконання робіт, надання послуг. Така функція МП, як реалізація здібностей людини забезпечує реалізацію її інтелектуальної енергії, ініціативи, цінностей (моральних, матеріальних) для організації власної справи. Економічна суть підприємця суб'єкта господарювання полягає в раціональному об'єднанні факторів виробництва,

організовувати виробництво і управляти ним, поєднувати й комбінувати процес відтворення в цілому або будь-яку його стадію на ініціативній, інноваційній, ринковій основі під повну економічну відповідальність, що дає можливість отримати додатковий дохід у процесі реалізації продукції чи послуг. Зіставлено позитивні і негативні сторони МП, встановлено якісні та кількісні критерії МП. З'ясовано необхідність, мету і завдання державної підтримки розвитку МП. Класифіковано форми і види державного і недержавного сприяння розвитку МП. Форми державної та недержавної підтримки МП поділено на складові: фінансово-кредитної, інформаційно-консультаційної, законодавчо-нормативної підтримки. Визначено зміст понять видів та форм підтримки МП.

2. Особливостями підтримки МП у командно-адміністративній системі є такі: цільове кредитування промислової кооперації, зосередження невеликих структур у тих районах, де був масовий попит на продукцію малої промисловості; “натуралізація” господарств, створення кооперативів в окремих галузях народного господарства, організація малими підприємцями суспільства взаємних гарантій, організації для самофінансування діяльності. Особливостями підтримки МП у перехідній економіці є такі: збереження державно-монополістичної системи економіки, яка орієнтується на підтримку великих фінансово-промислових структур у традиційних галузях, розроблення підприємницького законодавства, інтеграція політики підтримки МП з іншими напрямками, а саме: приватизацією, демонополізацією економіки та її структурною перебудовою; надання інформаційних послуг про товари, ринки, експортно-імпорتنі процедури партнерів тощо. Особливостями підтримки розвитку МП у ринковій економіці є такі: державна підтримка МП у межах державних цільових програм підтримки МП за рахунок коштів бюджетної системи та державних цільових коштів; підтримка МП через розвинуту фінансово-кредитну, організаційно-правову та організаційно-інформаційну інфраструктуру МП.

3. Важливими напрямками становлення державної підтримки розвитку МП в Україні є напрями пов'язані з істотними змінами у законодавстві. Перший напрям для якого властиві істотні зміни у підприємницькому законодавстві 1991-1993 рр., другий напрям бере початок з квітня 1996 р коли було схвалено концепцію державної політики МП, третій полягає в розробленні механізмів оподаткування малих підприємств, що включає можливість їх переходу на спрощену систему оподаткування в 1999 р; четвертий напрям бере свій початок з 1998 р., п'ятий напрям характеризується завершальним етапом на законодавчому рівні, шостий напрям характеризується позитивним зрушенням в напрямку фінансово-кредитної підтримки МП, сьомий напрям відзначається збільшенням проектів регуляторних актів, восьмий напрям характеризується ухваленням значної кількості нормативних актів з питання поліпшення умов розвитку вітчизняного МП. Простежено динаміку розвитку малих підприємств, розглянуто порівняльний аналіз надання підтримки МП за 2000-2006 рр. і обсяги реалізації продукції цими підприємствами.

4. Методи державної підтримки МП –це комплекс пріоритетних та рішень, які визначають основні напрями підтримки МП з урахуванням інтересів держави та суб'єктів господарювання. Під державною підтримкою розвитку МП доцільно розуміти, комплекс заходів спрямованих на розвиток підприємницької діяльності,

що передбачає свідоме формування державними структурами фінансових, правових, інформаційних, економічних та організаційних умов становлення і розвитку малого підприємництва. Фінансово-економічними методами державної підтримки МП є такі: гарантування кредитів, інноваційна політика, пільгове оподаткування, спрощене оподаткування, зовнішня інвестиційна підтримка.

5. Соціальний зміст підтримки МП проявляється тоді, коли підприємства цієї сфери створюють відповідні обсяги продукції, які впливають на головні соціально-економічні показники країни. Соціально-економічна ефективність підтримки розвитку малого підприємництва – це показник, який характеризує відношення отриманого соціально-економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів на підтримку, що зумовили отримання цього результату. Ефективність підтримки МП визначається як різницю між показниками результатів діяльності малих підприємств при підтримці та без неї; запропоновано показник ефективності підтримки розвитку МП, який обчислюється як співвідношення надходжень до бюджету від суб'єктів МП до витрат, які надавалися цим суб'єктам.

6. Запропонована модель складників інфраструктури підтримки розвитку МП передбачає: фінансово-кредитну інфраструктуру підтримки МП включає в себе комплекс фінансово-кредитних установ (Український фонд підтримки – міжнародні фінансові інституції – інститути спільного інвестування – кредитні спілки – комерційні банки – страхові компанії – гарантійні фонди – інвестиційні і спеціалізовані фонди), які займаються акумуляцією тимчасово вільних грошових ресурсів і перетворюють їх у кредити суб'єктам МП. Організаційно-інформаційну інфраструктуру підтримки МП (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інтернет-центри, консультаційні центри, молодіжні центри) визначено, як сукупність наданих послуг інформаційних, консультаційних, юридичних – уповноваженими на те установами, організаціями суб'єктам малого підприємництва для їх успішного функціонування. Організаційно-правову інфраструктуру підтримки МП (що передусім означає створення Державного комітету України з питань нормативно-правової бази та визначення його функцій) кваліфіковано як спектр дій органів державної влади, спеціалізованих установ та організацій, органів місцевого самоврядування наділених певною компетенцією та повноваженнями відповідно до суб'єктів малого підприємництва, які базуються на основі чинного законодавства. Створення Міністерства з питань розвитку та підтримки малого підприємництва, з огляду на досвід зарубіжних країн дало б можливість більш детально проконтролювати всі використанні кошти на підтримку МП, як на загальнодержавному так і на регіональному рівнях.

7. Обґрунтовано і запропоновано для удосконалення механізмів підтримки МП методику оцінки та показники ефективності надання державної підтримки розвитку МП на фінансово-кредитному, інформаційно-консультативному та законодавчому рівнях. Показник ефективності фінансово-кредитної підтримки розвитку МП визначається, як різниця від надання кредитів новоствореним підприємствам до загальної суми надходжень до бюджету від підприємств, яким було надано кредити. Показник ефективності законодавчої державної підтримки визначається, як різниця загальної кількості підприємств, що функціонують у зв'язку з пільговим законодавством, та поступлення від цих підприємств сумарної

суми податків до бюджету до витрат від недоплати податків. Показник ефективності надання консультаційної підтримки обчислюється, як різниця між заощадженими коштами суб'єктами МП та витратами коштів на проведення консультацій.

8. Світовий досвід використання різноманітних інструментів державної фінансово-кредитної, організаційно-інформаційної, консультативно-інформаційної підтримки МП, а також підтримки у процесі адаптації його на ринку, свідчить про те, що Україна має формувати систему заходів підтримки розвитку суб'єктів МП з урахуванням міжнародної практики та власних традицій, особливостей розвитку МП і цілей державної економічної політики. Для захисту суб'єктів МП доцільно запровадити автоматичне оновлення змін нормативно-правової бази через систему Інтернет в 1 с Бухгалтерію. Комплексна, науково-обґрунтована система державної підтримки МП спроможна вирішити об'єктивні проблеми розвитку малого підприємництва і перетворити його у рівноправний і повноцінний спектр вітчизняної економіки.

АНОТАЦІЯ

Корнута О.Ю. Моделювання прийняття рішень на малих підприємствах.

– Рукопис.

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістра зі спеціальності 8.03050201 – Економічна кібернетика. – Запорізька державна інженерна академія. – м Запоріжжя, 2016.

З'ясовано економічну сутність малого підприємництва і підприємця як суб'єкта господарювання, досліджено функції малого підприємництва. Розглянуто кількісні та якісні критерії суб'єктів малого підприємництва, а також необхідність, мету та завдання державної підтримки розвитку малого підприємництва. Досліджено види, форми, методи державної та недержавної підтримки малого підприємництва. Виявлено особливості державної підтримки малого підприємництва в різних економічних системах (командно-адміністративній, перехідній та ринковій). Визначено напрями розвитку підтримки малого підприємництва в Україні. Запропоновано показники ефективності надання державної підтримки малому підприємству на фінансово-кредитному, інформаційно-консультативному та законодавчому рівнях. Досліджено інфраструктуру державної підтримки малого підприємництва та запропоновано моделі складників, які містять фінансово-кредитну, інформаційно-аналітичну та організаційно-правову інфраструктуру підтримки малого підприємництва. На основі узагальнення зарубіжного досвіду зроблено комплексну науково-обґрунтовану оцінку системи державної підтримки розвитку малого підприємництва в Україні.

Ключові слова: мале підприємництво, державна підтримка розвитку малого підприємництва, недержавна підтримка розвитку малого підприємництва, суб'єкти малого підприємництва, ефективна підтримка розвитку малого підприємництва, соціально-економічна ефективність підтримки малого підприємництва.

АННОТАЦИЯ

Корнута Е.Ю. Моделирование принятия решений на малых предприятиях.- Рукопись

Научная работа на соискание квалификации магистра по специальности 8.03050201 - Экономическая кибернетика. - Запорожская государственная инженерная академия. - г. Запорожье, 2016.

В первом разделе „Теоретико-методологические основы исследования государственной поддержки развития малого предпринимательства в Украине” выяснена экономическая сущность малого предпринимательства и предпринимателя как социально-экономических категорий, исследованы функции малого предпринимательства. Рассмотрены количественные и качественные критерии субъектов малого предпринимательства, а также необходимость, цель и задачи государственной поддержки развития малого предпринимательства. Исследовано виды и формы государственной и негосударственной поддержки малого предпринимательства. Выделены особенности государственной поддержки малого предпринимательства в разных экономических системах (командно-административной, переходной, рыночной).

Во втором разделе и „Механизмы государственной поддержки развития малого предпринимательства в Украине” рассмотрены направления развития поддержки малого предпринимательства в Украине. Исследованы методы государственной и негосударственной поддержки малого предпринимательства. Предложен показатель эффективности поддержки малого предпринимательства. Дано оценку уровню эффективности поддержки малого предпринимательства, а также определены критерии эффективности поддержки малого предпринимательства.

В третьем разделе „Направления повышения эффективности государственной поддержки малого предприятия в Украине” исследовано построение эффективной инфраструктуры государственной поддержки малого предпринимательства и предложена модель, которая содержит финансово-кредитную, информационно-аналитическую и организационно-законодательную инфраструктуру поддержки малого предпринимательства. Предложены показатели эффективности государственной поддержки малого предпринимательства на финансово-кредитном, информационно-консультационном и законодательных уровнях. На основании зарубежного опыта сделано комплексную научно обоснованную оценку системы государственной поддержки развития малого предпринимательства в Украине. Доказано, что Украина должна формировать свою систему мер поддержки развития МП с учетом международной практики и собственных традиций предложено для защиты субъектов МП осуществить автоматическое обновление изменений в нормативной базе через систему Интернет в 1 с Бухгалтерию.

Ключевые слова: малое предпринимательство, государственная поддержка развития малого предпринимательства, негосударственная поддержка развития малого предпринимательства, субъекты малого предпринимательства, эффективная поддержка развития малого предпринимательства, социально-экономическая эффективность поддержки.

SUMMARY

Kornuta O.Y. Modeling of decision-marking small business.

Scientific work on scientific qualifications MA in 8.03050201 - Economic Cybernetics. - Zaporozhye State Engineering Academy. - Zaporozhye, 2016.

The thesis clears up the essence of small business and an entrepreneur as a social economic category and investigates small business functions. It examines quantitative and qualitative criteria, small business entities and the necessity, the aim and the task of small business government support. It investigates forms and methods of government and non- government support of small business. It distinguishes special features of small business. Government support in different economic systems (administrative command, transitional and market systems). The dissertation determines trends of the development of small business support in Ukraine. It suggests efficiency indicators of lending government support to small business at the credit and financial, informative and consultative, legislative levels. It studies infrastructure of government support of small business and suggests models of components which comprise credit and financial, informative and analytic, organizing and legislative infrastructures of small business support. On the basis of foreign experience summing it gives complex scientifically proved valuation of the system of government support of small business in Ukraine.

Key words: small business, government support of small business, non-government support of small business, small business entities, efficient support of small business.